

C/2025/6324

3.12.2025 г.

**Становище на Европейския комитет на регионите — Засилване на териториалното измерение на
отношенията между ЕС и Швейцария**

(C/2025/6324)

Докладчик: Matteo Luigi BIANCHI (IT/ЕКР), член на Общинския изпълнителен съвет на Морацоне (VA)

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ

ЕВРОПЕЙСКИЯТ КОМИТЕТ НА РЕГИОНИТЕ (КР):

Въведение

1. счита, че настоящата сложна геополитическа ситуация създава все по-голяма необходимост Европейският съюз (ЕС) да поддържа стабилни отношения с партньори, които споделят една и съща система от демократични ценности и принципи;
2. изразява надежда, че ЕС ще си сътрудничи по-тясно с европейските държави извън ЕС и подчертава в този контекст, че Швейцария е важен партньор, предвид дългогодишното сътрудничество, езиковите и културните връзки, значението на икономическия обмен и потока от работници, по-специално с пограничните държави;
3. подчертава, че ЕС и Швейцария са съюзници, които имат обща гледна точка и споделят едни и същи принципи и ценности като демокрацията, принципите на правовата държава, правата на човека, защитата на малцинствата, социалното равенство и социалната и екологичната устойчивост; посочва също така, че ЕС и Швейцария са важни икономически партньори, заинтересовани от общ икономически просперитет и обединени от ангажимента за справяне с общите глобални предизвикателства;

Контекст на доклада

4. припомня, че Швейцария е член на Европейската асоциация за свободна търговия (ЕАСТ) и от 12 декември 2008 г. е част от Шенгенското пространство. Подчертава също така, че през 2023 г. ЕС беше най-големият търговски партньор на Швейцария, като на него се падат 59 % от търговския обем на Швейцария, а Швейцария се нарежда на 4-то място сред търговските партньори на ЕС (6 %);
5. посочва, че цифровите данни по отношение на движението на хора са от голямо значение: около 1,4 милиона граждани на ЕС живеят в Швейцария, което представлява около 16 % от населението, а в ЕС живеят около 400 000 швейцарски граждани. Всеки ден около 340 000 граждани на ЕС преминават националните граници, за да работят в Швейцария ⁽¹⁾;
6. припомня, че за регулирането на тези значителни политически, социални и икономически отношения през последните 50 години ЕС и Швейцария са сключили над 120 двустранни споразумения, като това е най-големият брой споразумения, които ЕС е сключвал с трета страна; двустранните споразумения са били свързани по-специално със свободното движение на хората, взаимното признаване на правилата относно стандартите за продукти, либерализацията на пазарите на обществени поръчки, свободния достъп на швейцарските авиационни компании до дерегулирания пазар на гражданската авиация на ЕС, отворения пътен и железопътен превоз на пътници и стоки, научните изследвания, вътрешната сигурност, убежището, политическото сътрудничество и сътрудничеството в секторите на иновациите, културата, образованието, борбата с измамите, търговията с преработени земеделски продукти, хармонизирането на събирането на статистически данни;
7. отбелязва, че на 20 декември 2024 г., след над 200 кръга преговори, Европейската комисия и Швейцария приключиха преговорите по нов широк пакет от споразумения, състоящ се както от актуализиране на петте вече съществуващи споразумения, предоставящи на Швейцария достъп до вътрешния пазар (въздушен и сухопътен транспорт, свободно движение на хора, оценка на съответствието и търговия със селскостопански продукти, разпоредби в областта на разрешаването на спорове и държавните помощи), така и от допълнителни споразумения, които ще позволят на Швейцария да участва в Европейската космическа агенция и програми, отворени за асоцииране на трети държави (напр. „Хоризонт Европа“, „Еразъм +“ и др.), както и във вътрешния пазар на електроенергия на ЕС ⁽²⁾;

⁽¹⁾ Източник: The European Union and Switzerland (Европейският съюз и Швейцария), ЕСВД.

⁽²⁾ На 2 април 2025 г. беше парафирано споразумение за участието на Швейцария в програмите на Съюза, което представлява неразделна част от пакета от споразумения, договорен през декември 2024 г. Следователно Комисията ще предложи решения на Съвета, разрешаващи подписването на тези инструменти и приключването на пакета, включително споразумението относно програмите на Съюза, публикувано на 9 април 2025 г.

8. подчертава, че Швейцария допринася за сближаването на ЕС с 375 милиона евро годишно, от ратифицирането до 2036 г., в допълнение към сумата от 140 милиона евро годишно от 2024 г. насам, като подкрепя проекти за развитие и намаляване на икономическите различия в регионите в държави, които са станали членки на ЕС от 2004 г. насам, като предлага възможности за местните и регионалните власти (МРВ) в ЕС в области като екологичния преход, професионалното обучение и иновациите;

9. смята, че би трябвало да се обърне специално внимание на трансграничните и многоезичните региони, в които живеят значими национални или етнически малцинства; също така подчертава, че участието на по-слабо развитите региони в трансграничните програми и съвместните инициативи с швейцарските кантони може да спомогне за намаляване на регионалните различия и да насърчи социалното и икономическото сближаване;

Значението на отношенията между ЕС и Швейцария за местните и регионалните власти в ЕС

10. обръща внимание на тесните икономически, социални и културни връзки между европейските региони и швейцарските кантони, които в редица случаи бяха засилени в рамките на институционализирани органи за сътрудничество като Arge-Alp ⁽³⁾, EUSAL ⁽⁴⁾, Международната конференция за Боденското езеро, работната общност Regio Insubrica, институционалните структури в обхващания три държави регион Горен Рейн и няколко европейски групи за териториално сътрудничество (ЕГТС), създадени в различните територии ⁽⁵⁾ с цел справяне с общи проблеми и предизвикателства;

11. посочва, че има много сфери, които засягат общностите, живеещи в трансгранични територии, и че Швейцария участва в 10 програми по Interreg със собствени ресурси по отношение на европейското териториално сътрудничество, финансирано от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР);

12. припомня, че различните области от общ интерес включват и трансгранични обществени услуги, които улесняват ежеднезната мобилност на гражданите, включително студентите и многобройните работници ⁽⁶⁾;

13. припомня, че е необходимо все по-ефикасно сътрудничество между местните и регионалните власти в ЕС и швейцарските кантони, за да се защитава и опазва биологичното разнообразие на езерата в трансграничните райони и следователно от общ интерес и с общо управление;

14. в трансграничните региони сътрудничеството между местните власти от ЕС и швейцарските кантони е от съществено значение, за да се гарантира, че опазването на биологичното разнообразие включва едрите видове и подкрепя екологичната свързаност; подчертава, че опазването на биологичното разнообразие и екологично равновесие трябва да бъдат подкрепяни чрез ефективни политики за съвместно съществуване, които отчитат обществената безопасност;

15. посочва, че е необходимо да се премахнат правните и административните пречки, които ограничават трансграничното сътрудничество между службите за спешна помощ ⁽⁷⁾, и че районите в близост до границите често страдат от непредвидими и екстремни климатични явления, причиняващи щети и неудобства за местните общности;

16. привлича вниманието към инициативите на различни европейски региони, които показват необходимостта от териториално укрепване на отношенията с Конфедерация Швейцария ⁽⁸⁾.

Засилване на териториалното измерение на отношенията между Европейския съюз и Швейцария

17. приветства постигнатия през декември 2024 г. консенсус между Европейската комисия и Федералния съвет на Швейцария относно пакета от споразумения. Този пакет представлява важна възможност не само за постигане на напредък в двустранното сътрудничество и за адаптирането му към променящия се и сложен международен контекст, но и за това да не се навреди на обема на търговията и икономиката в ключови сектори като фармацевтичната, биомедицинската и металообработващата промишленост;

⁽³⁾ Създадена през 1972 г., това е „работеща общност“ от 10 региона, провинции, кантони и федерални провинции в Австрия, Германия, Италия и Швейцария.

⁽⁴⁾ Източник: An EU Strategy for the Alpine Region (Стратегия на ЕС за Алпийския регион) — Inforegio.

⁽⁵⁾ Швейцария участва в три европейски групи за териториално сътрудничество (ЕГТС): Междурегионален алианс за Рейнско-Алпийския коридор, Eucor — European Campus и Wissenschaftsverbund — Vierländerregion Bodensee.

⁽⁶⁾ CDR-2615-2020.

⁽⁷⁾ CDR-1609-2024.

⁽⁸⁾ Пример за това е Комитетът за връзки с Швейцария, създаден от Регионалния съвет на Ломбардия, в Италия.

18. отбелязва също така, че пакетът от споразумения представлява възможност за дългосрочно консолидиране на отношенията между ЕС и Швейцария и в този смисъл може да осигури стабилна правна рамка за трансгранично сътрудничество между европейските региони и градове и швейцарските кантони и градове. Тук следва да се има предвид, че двустранните споразумения трябва да бъдат динамично разработвани и правно гарантирани в дългосрочен план, за да бъдат напълно ефективни;

19. подчертава, че чрез сътрудничество от долу нагоре, близко до общността, отношенията между ЕС и Швейцария могат да бъдат стабилизиращи, задълбочени и доразвити;

20. изтъква, че швейцарската федерална структура с 26 кантона с широки правомощия в областта на данъчното облагане, образованието, енергетиката и трансграничното сътрудничество, както и многостепенното управление на ЕС, превръщат МРВ и кантоните в естествени партньори. Кантоните участват активно в международните преговори, когато са засегнати техните интереси, както се вижда от преговорния процес по пакета от споразумения от 2024 г. По подобен начин МРВ в ЕС, представлявани от КР, играят ключова роля в прилагането на много политики на ЕС, особено в граничните региони, където сътрудничеството с Швейцария е най-интензивно;

21. подчертава, че КР, в сътрудничество с кантоните, може да допринесе за укрепване на трансграничното сътрудничество в рамките на Шенгенското пространство чрез насърчване на устойчиви и ориентирани към бъдещето политики, за чието изпълнение местните и регионалните власти играят решаваща роля, чрез съвместни инициативи в области като сигурността, мобилността, регионалното развитие, управлението на миграцията и интеграцията на законните мигранти;

22. призовава за структурирано сътрудничество между КР и Конференцията на швейцарските кантонални правителства, като по този начин се интегрира поднационалната перспектива в процесите на прилагане и мониторинг на двустранните споразумения, със специален акцент върху новия пакет от споразумения, сключени през декември 2024 г., в сфери, в които местните и регионалните власти могат да играят ключова роля за превръщането на споразуменията в конкретни ползи за регионите и местните общности;

23. изразява надежда, че МРВ и кантоните ще могат да допринесат активно за политическия, икономическия и социалния диалог чрез задълбочено познаване на проблемите и потенциала на трансграничните територии, укрепване на териториалното сближаване и зачитане на швейцарския суверенитет, създаване на условия за намаляване на пропуските, подкрепа за социално-икономическото развитие на териториите, гарантиране на най-високо равнище на защита на потребителите и околната среда, лоялна конкуренция, устойчиво развитие и социална сигурност, икономически напредък и справедливост;

24. подчертава значението на интегрирането на гледните точки на местните и регионалните власти в отношенията между ЕС и Швейцария, като се направи така, че политиките да отговарят на нуждите на реалния свят, гарантирайки, че териториалните особености се вземат надлежно предвид и че се допринася за по-приобщаващ и основан на участието подход на гражданите в отношенията между ЕС и Швейцария;

25. подчертава, че придаването на стойност и на териториалното измерение на отношенията между ЕС и Швейцария предполага също така признаване на приноса и ролята на поднационалните равнища на управление както от ЕС, така и от Швейцария, и че това е в съответствие с прилагането на подход на активна субсидиарност в двустранните отношения.

Към пълноценно участие на местните и регионалните власти в отношенията между ЕС и Швейцария: тематични аспекти

26. определя като приоритетни области на политиката за местните и регионалните власти в контекста на сътрудничеството между ЕС и Швейцария свободното движение на хора, трансграничния пазар на труда, транспорта и мобилността, иновациите и научните изследвания, продоволствената сигурност, гражданската защита и предотвратяването на извънредни здравни ситуации, сигурността и регионалното развитие;

27. подчертава, че интегрираната европейска електроенергийна мрежа е крайъгълен камък в трансграничното сътрудничество в областта на енергетиката и че Швейцария, с повече от 40 трансгранични електропровода, е тясно свързана с електроенергийната мрежа на съседните държави. Засиленото сътрудничество в енергийния сектор може да подпомогне стабилността на мрежата, сигурността на доставките, предотвратяването на кризи, търговията с електроенергия и може да подкрепи алтернативни източници като водород и газове от възобновяеми източници, като допринесе за постигането на целта на ЕС за нулеви нетни емисии до 2050 г. и за декарбонизацията на електроенергийната система. То може също така да гарантира по-голяма стабилност на електроенергийната мрежа, по-голяма сигурност на доставките за двете страни и по-ефективни условия за търговия. Гарантирането на сигурността на енергийните доставки следва да бъде изтъкнато като самостоятелна и централна добавена стойност на настоящото споразумение;

28. призовава програмите на ЕС в подкрепа на трансграничното сътрудничество с Швейцария, като Interreg, да бъдат продължени и укрепени в следващата многогодишна финансова рамка и достъпът до тези програми да бъде улеснен чрез намаляване на административната тежест и подкрепа за малки проекти;

29. констатира, че новият пакет от споразумения премахва пречките пред трансграничното икономическо и търговско сътрудничество, както и в сектора на услугите, като по този начин укрепва предприятията и работниците и от двете страни; във връзка с това призовава правилата на вътрешния пазар на ЕС да формират споделена отправна рамка за икономическо сътрудничество; призовава за премахване на пречките пред европейските дружества и работници, извършващи дейност в Швейцария;

30. подчертава значението на улесняването на трансграничната мобилност на предприемачите чрез опростяване и хармонизиране на данъчните и търговските правила и преодоляване на банковите и застрахователните бариери; изразява надежда, че предприятията ще бъдат подкрепени при създаването на програми за социално подпомагане на дружествата, които могат да спомогнат за привличането на висококвалифицирани работници;

31. отбелязва отличното сътрудничество между научноизследователските институти и университетите, особено на регионално и кантонално равнище; смята, че това сътрудничество е важно за укрепване на конкурентоспособността на Европа и нейния капацитет за иновации в контекста на засилената конкуренция в световен мащаб; поради това приветства факта, че Швейцария отново може да участва пълноценно в рамковата програма на ЕС за научни изследвания „Хоризонт Европа“ и „Еразъм+“;

32. призовава Швейцария да разгледа възможността за участие в механизма на ЕС за гражданска защита в съответствие с правилата, определени за трети държави, като се има предвид нарастващото значение на трансграничното сътрудничество в областта на гражданската защита; в този контекст предлага съвместно да се проучат възможностите за евентуално участие в Механизма за гражданска защита на Съюза (МГЗС);

33. подчертава, че сътрудничеството между местните, регионалните и кантоналните власти може да спомогне за преодоляване на пречките, произтичащи от различните управленски, административни и финансови структури, като допринесе за разработването на иновативни решения. Например създаването на трансгранични „служби за планиране“ би могло да бъде насърчено като функционални и стратегически структури за справяне с общите предизвикателства при планирането и програмирането на действия и интервенции, включително инфраструктура в граничния район, особено в зависимост от развитието на специфични умения за работа в среда, характеризираща се с разнообразни регулации и правомощия на различните участващи субекти;

34. отбелязва примера на Швейцария, която в регионите с многоезично население насърчава многоезичието в институциите, особено в държавната администрация, образованието и професионалното обучение, с цел да се гарантират достъпността и равните възможности за всички граждани;

Към пълноценно участие на местните и регионалните власти в отношенията между ЕС и Швейцария: институционални аспекти

35. счита, че системата на многостепенно управление на ЕС, принципът на субсидиарност и швейцарската федерална структура, с кантоните, разполагащи с широки правомощия в области като данъчното облагане, образованието, енергетиката и трансграничното сътрудничество, правят диалога между местните и регионалните власти и швейцарските кантони естествен и конструктивен;

36. отбелязва, че въпреки многобройните области от общ интерес понастоящем не съществува никаква форма на официално сътрудничество между Европейския комитет на регионите и Швейцария. Поради това подкрепя необходимостта от насърчаване на конкретни форми на сътрудничество между представителите на КР и швейцарските местни и регионални власти, за да се улесни диалогът по въпроси от взаимен интерес, по-специално в контекста на трансграничното сътрудничество;

37. счита, че КР и европейските регионални и местни власти могат да спомогнат за популяризиране на достатъчно информация сред гражданите относно ползите, които засиленото сътрудничество между ЕС и Швейцария може да донесе, като също така допринасят в бъдеще за по-ефективно прилагане на споразуменията, които понастоящем се обсъждат;

38. призовава КР да участва в механизмите за оценка и изпълнение, след като пакетът от споразумения влезе в сила, и да се институционализират инструменти като изслушвания, работни групи, тематични диалози за събиране на мненията на местните, регионалните и кантоналните власти;

39. подчертава значението на сътрудничеството между политическите асамблеи и призовава КР да бъде поканен като наблюдател на междупарламентарните заседания ЕС-Швейцария и да участва в парламентарния комитет за партньорство, който ще бъде създаден от Европейския парламент за изпълнението и мониторинга на споразуменията.

Брюксел, 15 октомври 2025 г.

Председател
на Европейския комитет на регионите
Kata TÜTTŐ
